

VESTITORUL

Editată de Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, Oradea

Oradea, 27 iunie

Seria I, Anul XXIII, Nr. 12 (320), 2020

CONSACRAREA NOILOR EPISCOPI PSS CRISTIAN CRIȘAN PSS IOAN BOT

Din sumar:

Cuvântul PF Cardinal Lucian cu ocazia hirotonirii noilor episcopi - pag. 3- 4;

Interviu: Presfințitul Epsicop Virgil Bercea: "Mama pune o cruce pe radio și eram parcă în Biserică!" - pag. 8-12; Fericiții Episcopi Valeriu Traian Frențiu și Ioan Suciuc - pag. 15-16; Importanța mirosului în viața noastră - pag. 17-18.

Ședința comună a președinților CCEE-COMECE

Ședința anuală a președințiilor CCEE-COMECE a avut loc miercuri, 3 iunie 2020. Aceasta a avut drept scop discutarea impactului pandemiei Covid-19 asupra vieții cotidiene în Biserică și în societățile europene, precum și contribuția Bisericii Catolice la „recuperarea justă care nu lasă pe nimeni în urmă”.

În centrul dezbaterii s-au aflat situația Bisericii în Europa și perspectivele viitoare ale acesteia în contextul critic al pandemiei cauzate de virusul SARS-CoV-19.

Președințiile CCEE și COMECE au analizat efectele pandemiei asupra comunităților noastre civile și bisericești și au identificat posibilitățile de cooperare pentru viitoarea viață a Bisericii în Europa.

Reînnoind apropierea Bisericii Catolice față de toți cei care luptă împotriva pandemiei – victimele, familiile lor, toate cadrele medicale, voluntarii și credincioșii care au fost și sunt în prima linie, îngrijindu-i pe cei afectați și aducându-le ușurare –, prelații și-au exprimat îngrijorarea „cu privire la criza economică și la consecințele pierderii unui număr mare de locuri de muncă” și speranța că în Europa „vom colabora cu toții pentru un nou început care nu lasă pe nimeni în urmă”.

În această perioadă de criză, care a scos la iveală

marile limite ale individualismului, cei doi președinți au subliniat rolul central pe care îl joacă familia, „adevărată celulă a solidarității și împărtășirii, dar și un loc sacru al rugăciunii. Investiția în familie – au continuat aceștia – este primul pas către o redresare socială, economică și ecleziastică”.

Mulțumind multor preoți pentru extraordinara și generoasa lor muncă din această perioadă, în care unii și-au sacrificat chiar propriile vieți, participanții la întâlnire au analizat rolul jucat de mass-media în transmiterea rugăciunilor din timpul sărbătorilor.

Aceste noi forme de practică religioasă, relații, prezență și împărtășire a credinței ne invită nu numai să evaluăm posibilitatea de a da un nou sens credinței și Bisericii, ci și să lucrăm pentru ca mulți credincioși să redescopere elementul sacral al sărbătorilor religioase în lăcașurile de cult, pe care utilizarea noilor tehnologii nu le poate asigura.

De asemenea, cei doi președinți au adus în discuție presiunea exercitată asupra libertății religiei în contextul închiderii lăcașurilor de cult și a interzicerii liturgiilor și au solicitat restabilirea relațiilor normale dintre stat și Biserică, bazate pe dialog și pe respectarea drepturilor fundamentale.

Datorită măsurilor de precauție pentru distanțarea socială, reuniunea a avut loc în cadrul unei videoconferințe. La întâlnire au participat președinții Card. Angelo Bagnasco (CCEE) și Card. Jean-Claude Hollerich SJ (COMECE), alături de toți membrii celor două organizații – Card. Vincent Nichols (Westminster) și episcopul Stanisław Gądecki (Poznan) pentru CCEE și episcopii Mariano Crociata (Latina), Noel Treanor (Down și Connor), Jan Vokal (Hradec Králové) și Franz-Josef Overbeck (Essen) pentru COMECE – și de Nunțiul Apostolic pentru Uniunea Europeană, Monseniorul Alain Lebeauhin.

Saint Gallen, 4 iunie 2020

Traducere: **Ioana SARCA**

VESTITORUL

P.S.S. Virgil Bercea: Președinte

Redacția și administrația:

Pr. Olimpiu Todorean: redactor coordonator

Ioan F. Pop: secretar de redacție

Colaboratori:

Otilia Bălaș, Mihaela Caba, Ioan Dărăbăneanu, Alin Crețu, Eugen Ivuț.

Adresa:

410210 - Oradea, str. Ep. Mihai Pavel, 4;
Tel: 0259.436.492; Fax: 0259.430.509;
E-mail: olimpiu35@yahoo.it; Tel: 0722.450.013

Abonamente: Claudiu Boda

Str. Corneliu Coposu nr. 13, Bl. X9, Ap. 8
410445 - Oradea; Tel: 0744.958.932

Difuzare: Claudiu Boda

Str. Corneliu Coposu nr. 13, Bl. X9, Ap. 8
410445 - Oradea; Tel: 0744.958.932

I.S.S.N. 1454 - 8526

Alocuțiunea Papei Francisc la Rugăciunea *Angelus*

O ispită e îndulcirea Cuvântului lui Dumnezeu

21.06.2020

Iubiți frați și surori, bună ziua!

În Evanghelia din această duminică (cf. Mt 10,26-33) răsună invitația pe care Isus o adresează discipolilor Săi de nu le fi frică, de a fi puternici și încrezători în fața provocărilor vieții, prevestindu-le împotrivrile care îi așteaptă. Textul de astăzi face parte din discursul misionar, cu care Învățătorul îi pregătește pe apostoli pentru prima experiență de vestire a Împărăției lui Dumnezeu. Isus îi îndeamnă cu insistență să „nu se teamă”. Teamă este unul din cei mai urâți dușmani ai vieții noastre creștine. Isus îndeamnă: „Nu vă temeți”, „nu vă temeți”. Și Isus descrie trei situații concrete pe care ei vor trebui să le înfrunte.

Înainte de toate, prima, ostilitatea celor care ar vrea să reducă la tăcere Cuvântul lui Dumnezeu, îndulcindu-l, diluându-l, sau reducându-l la tăcere pe cel care îl vestește. În acest caz, Isus îi încurajează pe apostoli să răspândească mesajul de mântuire pe care El li l-a încredințat. Pentru moment, El l-a transmis cu atenție, aproape în ascuns, în micul grup al discipolilor. Însă ei vor trebui să îl spună „în lumină”, adică deschis, și să vestească „de pe acoperișuri” – așa spune Isus – adică public, Evanghelia Sa.

A doua dificultate pe care misionarii lui Cristos o vor întâlni este amenințarea fizică împotriva lor, adică persecuția directă împotriva persoanelor lor, până la uciderea lor. Această profecție a lui Isus s-a realizat în toate timpurile: este o realitate dureroasă, însă atestă fidelitate martorilor. Câți creștini sunt astăzi persecutați în toată lumea! Suferă pentru Evangheliile cu iubire, sunt martirii din zilele noastre. Și putem spune cu siguranță că sunt mai mulți decât martirii din primele timpuri: atâția martiri, numai pentru faptul că sunt creștini. Acestor discipoli de ieri și de astăzi care îndură persecuția Isus le recomandă: „Nu vă temeți de cei careucid trupul, dar nu pot ucide sufletul” (v. 28). Nu trebuie să ne lăsăm înspăimântați de cei care încearcă să elimine forța evanghelizatoare cu aroganța și violența. De fapt, nimic nu pot face împotriva sufletului, adică împotriva comuniunii cu Dumnezeu: pe aceasta, nimeni nu o va putea lua de la discipoli, pentru că este un dar al lui Dumnezeu. Singura teamă pe care discipolul trebuie să o aibă este aceea de a pierde acest dar divin, apropierea, prietenia cu Dumnezeu, renunțând să trăiască după Evangheliile și procurându-și astfel moartea morală, care este efectul păcatului.

Al treilea tip de încercare pe care apostolii vor trebui să o înfrunte, Isus îl indică în senzația, pe care unii vor putea să o experimenteze, că însuși Dumnezeu i-a părăsit, rămânând distant și tăcut. Și aici îndeamnă să nu le fie teamă, pentru că, străbătând chiar și aceste și alte curse, viața discipolilor este în mod trainic în mâi-

nile lui Dumnezeu, care ne iubește și ne păzește. Sunt ca acele trei ispite: a îndulci Evangheliile, a o dilua; a doua, persecuția; și a treia, senzația că Dumnezeu ne-a lăsat singuri. Și Isus a îndurat această încercare în Grădina Măslinilor și pe cruce: „Tată, pentru ce m-ai părăsit?”, spune Isus. Uneori se simte această ariditate spirituală; nu trebuie să ne temem de aceasta. Tatăl se îngrijește de noi, pentru că mare este valoarea noastră în ochii Săi. Ceea ce contează este sinceritatea, este curajul mărturiei, al mărturiei de credință: „a-l recunoaște pe Isus în fața oamenilor” și a merge înainte făcând binele.

Maria Preasfântă, model de încredere și de abandonare în Dumnezeu în ora adversității și a pericolului, să ne ajute să nu cedăm niciodată în fața descurajării, ci să ne încredințăm mereu Lui și harului Său, pentru că harul lui Dumnezeu este întotdeauna mai puternic decât răul.

După Angelus, Sfântul Părinte a spus următoarele:

Iubiți frați și surori,

Ieri, Națiunile Unite au celebrat Ziua Mondială a Refugiatului. Criza provocată de coronavirus a evidențiat exigența de a asigura protecția necesară și pentru persoanele refugiate, pentru a garanta demnitatea și siguranța lor. Vă invit să vă uniți cu rugăciunea mea pentru o angajare reînnoită și eficace a tuturor în favoarea protecției efective a fiecărei ființe umane, îndeosebi a celor constrânși să fugă datorită situațiilor de pericol grav pentru ei sau pentru familiile lor.

Un alt aspect asupra căruia pandemia ne-a făcut să reflectăm este raportul om-ambient. Închiderea a redus poluarea și ne-a făcut să redescoperim frumusețea atâtor locuri libere de trafic și de zgomote. Acum, cu reluarea activităților, toți ar trebui să fim mai responsabili de îngrijirea casei comune. Apreciez inițiativele multiple care, în fiecare parte a lumii, se nasc „de jos” și merg în acest sens. De exemplu, la Roma astăzi există una dedicată fluviului Tibru. Dar există atâtea în alte părți! Fie ca ele să favorizeze o cetățenie tot mai conștientă de acest bun comun esențial. Astăzi în patria mea și în alte locuri se celebrează ziua dedicată tatălui, taticilor. Asigur de apropiere și rugăciune pe toți taticii. Noi toți știm că a fi tatic nu este o meserie ușoară! Pentru aceasta să ne rugăm pentru ei. Amintesc în mod special și pe părinții noștri, care continuă să ne ocrotească din cer.

Și vă salut pe voi toți, dragi credincioși romani și pelerini veniți din diferite părți ale Italiei – acum încep să se vadă, pelerinii – și, tot mai mulți, și din alte țări – cineva: văd steagurile... Salut îndeosebi pe voi, tinerii... Și urez tuturor o duminică frumoasă. Vă rog, nu uitați să vă rugați pentru mine. Poftă bună și la revedere!

Consacrarea celor doi noi Episcopi

Venerabililor Frați întru Episcopat, Protopopilor, Clerului, Persoanelor consacrate și tuturor credincioșilor Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică,

în data de 16 ianuarie 2020 Sinodul Episcopilor Bisericii noastre a ales doi noi Episcopi: Părintele CĂLIN IOAN BOT, Episcop ales Auxiliar al Eparhiei de Lugoj, Episcop titular de Abritto, și Părintele CRISTIAN DUMITRU CRIȘAN, Episcop ales Auxiliar al Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Făgăraș, Episcop titular de Abula. Împreună cu Sfântul Părinte Papa Francisc, urmând prevederile canonice, i-am proclamat pe noii Episcopi la Roma respectiv la Blaj, pe data de 22 ianuarie 2020.

În virtutea drepturilor conferite de Codul Canoanelor Bisericilor Orientale, conform can. 82, avem bucuria să anunțăm data consacrării celor doi noi Episcopi:

Duminică 21 iunie 2020 la ora 11,00
în Catedrala Arhiepiscopală Majoră "Sfânta Treime" din Blaj.

Având în vedere condițiile sanitare impuse de starea de pandemie, celebrarea consacrării celor doi Episcopi va avea loc fără participarea clerului și a credincioșilor, urmând ca o Sfântă Liturghie solemnă să fie celebrată la o dată ce va fi comunicată ulterior.

Data la Blaj, Sediul Arhiepiscopului Major, în ziua de 9 iunie, Anul Domnului 2020

† **Cardinal LUCIAN**
Arhiepiscop Major al Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică,
Președintele Sinodului Episcopilor

† **Claudiu Lucian POP**
Secretarul Sinodului Episcopilor

Cuvântul PF Cardinal Lucian cu ocazia hirotonirii noilor episcopi

**Cucernici părinți,
Dragi credincioși care ne urmăriți pe canalele
mass-media,**

Acum mai bine de un an, am trăit cu toții bucuria de a celebra pe Câmpia Libertății, împreună cu Urmașul Sfântului Petru, beatificarea Episcopilor noștri martiri greco-catolici. Prin prezența Sa în Mica Romă, Sfântul Părinte Papa Francisc ne-a îndemnat la speranță și la încredere în acea istorică Liturghie de pe Câmpia Libertății, urmând exemplul și mărturia de credință a noilor Fericiți. Această bucurie continuă și astăzi, când celebrăm, în condiții cu totul deosebite, consacrarea episcopală a doi noi Episcopi ai Bisericii noastre.

„Pe când umbla pe lângă Marea Galileii, a văzut doi frați”. Cu aceste cuvinte începe Evanghelia de astăzi în care îl regăsim pe Domnul Isus în preajma lacului Ghenizaret. În Duminica chemării primilor apostoli, Îl contemplăm pe Mântuitorul care se îndreaptă spre cei care urmau să-I fie prietenii cei mai credincioși: este chemarea la Apostolat a celor dintâi ucenici - frații Simon și Andrei, fiii lui Iona, și Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu.

„Venți după Mine și vă voi face pescari de oameni” - sunt cuvintele cu care Isus îi cheamă pe acești simpli pescari, iar ei răspund la această chemare „și lăsând îndată corabia și pe tatăl lor, au mers după dânsul” (Mat. 4, 22).

Acest cuvânt „îndată”, cuprinde întreaga taină a vocației creștine, cuprinde curajul, încrederea și entuziasmul acelor pescari. În ei, Isus a plămădit pescari de suflete pentru împărăția lui Dumnezeu. I-a chemat, i-a pregătit și mai apoi i-a trimis: „mergând învățați toate neamurile”. Din pescari anonimi pe malul unui lac, Isus îi face propovăduitori ai Evangheliei.

„Vă voi face pescari de oameni”. Prin aceste cuvinte misterioase Isus își alege atunci și acum apostolii, făcând din ei ucenici înflăcărați, părtași ai preoției Sale, investindu-i cu o întreită putere: de a-i învăța pe oameni cuvântul Evangheliei mântuirii, de a-i sfinți prin Sfintele Taine și de a-i conduce la mântuire.

Atunci și acum Domnul îi cheamă pe ucenici la o misiune dumnezeiască: să-I fie martori și propovăduitori până la marginile pământului. Contemplăm predilecția Mântuitorului în a alege persoane simple, pescari, oameni săraci și fără învățătură aflați la periferia societății, a lumii bune, a intereselor celor mari. Domnul cheamă oameni cu sufletul curat spre a fi mărturisitori și împreună lucrători la înnoirea lumii.

Și noi precum ei, într-un moment precis al existenței noastre auzim Glasul care ne cheamă. Urmează criza căutării și riscul hotărârii: de a-L urma sau nu. Evanghelia de astăzi ne ilustrează în mod minunat cum

cei patru pescari galileeni își înving frica: nu se tem, nu se împotrivesc, ci fermecați de glasul tainic al Celui care îi cheamă, lasă corabia și pe tatăl lor și merg după El. Alături de Isus aveau să învețe Petru și Andrei, Iacob și Ioan și ceilalți ucenici, episcopi și preoți de două milenii încoace, cea mai înaltă cunoaștere și meșteșugul pescuirii sufletelor.

Însă așa precum lor, nici nouă, Cristos nu ne promite glorie și faimă pe pământ. Ci, dimpotrivă, ne avertizează că vom fi urâți de ceilalți pentru numele Lui. Îndeosebi în vremurile de astăzi, dăruirea propriei persoane pare ceva cu totul neobișnuit și de neînțeles. Cu atât mai mult dacă este vorba de o dăruire pentru un ideal sufletesc. Trăim vremuri în care cultura contemporană sufocă parcă partea spirituală, însă deși prezentul se prezintă sub un chip materialist și agnostic, crizele și epidemiile, „apocalipsele” de fiecare zi, ne cheamă să reflectăm nu atât asupra neputinței noastre, ci dimpotrivă, asupra darurilor lui Dumnezeu. Evenimentele pe care le-am trăit cu toții în ultimele luni ne fac să descoperim valorile profunde ale vieții, valori pe care trebuie să le cultivăm alături de cei de lângă noi.

Preasfințiile Voastre,

Slujitorii Evangheliei nu se aleg pe ei înșiși. Domnul îi cheamă, îi alege, îi învață, îi întărește și suflă peste ei puterea Spiritului Sfânt. Fără o asemenea chemare nu există sfințenie, nu există mântuire, însă harul lui Dumnezeu nu silește pe nimeni: „Iată stau la ușă și bat. De va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (Apocalipsa 3, 20).

(continuare în pag. 6)

(urmare din pag. 5)

Cea mai importantă alegere pe care o vom face vreodată în viața noastră este răspunsul la chemarea Sa: „Iată-mă, Doamne”.

Celebrarea de astăzi este o celebrare a speranței pentru Biserica noastră Română Unită cu Roma. Doi noi Episcopi sunt chemați la slujire precum odinioară pescarii de pe malul lacului: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni”. Aceste cuvinte Vi le adresează astăzi Domnul, Preasfințite Cristian și Preasfințite Ioan: „Veniți după Mine”. Urmați calea Domnului, Calea Crucii Domnului. Biserica noastră se bucură de entuziasmul și de tinerețea Voastră, și Vă cheamă să fiți păstori și învățători, după cuvântul Evangheliei. Înțelepțiți-Vă urmând voia lui Dumnezeu și păziți poruncile Lui. Deoarece, cu adevărat, un păstor bun, după inima lui Dumnezeu, este una din cele mai prețioase comori dăruită nouă de Providența divină.

Iubiți Frați Episcopi, Domnul ne cheamă spre a-I

fi discipoli și a-L urma pe Calea Crucii Sale. Misiunea Voastră, de astăzi înainte, va fi aceea de a ne ajuta în a păstori și a îngriji poporul Domnului, Biserica Lui Sfântă, pe bunii noștri credincioși născuți în Cristos prin Botez și hrăniți cu El în Dumnezeiasca Euharistie. Și cred că nu este de prisos să ne amintim în acest moment solemn de clipa hirotonirii întru preoție, când ați primit în palmele Voastre Trupul Sfânt al Domnului, cu aceste cuvinte: „Primește acest Odor și-L păstrează pe El până la a doua venire a Domnului nostru Isus Cristos când are să-L ceară de la tine”. Cu atât mai mult, astăzi când ați primit Sfânta Arhierie se vedește legătura indisolubilă între ierarhia sacramentală și Sfintele Taine.

Pe marea vieții care este lumea, Cel care ne-a chemat, ne și ocrotește. Să ascultăm glasul Lui și sub ocrotirea Maicii Preacurate și a celor șapte Fericțiți Episcopi Martiri, să mergem cu încredere pe urmele pașilor Săi! Amin.

Cuvântul Prea Sfinției Sale Cristian Crișan

În documentul „Pastores Gregis”, Sfântul Ioan Paul al II-lea scrie că Episcopul devine părinte întrucât este fiu deplin al Bisericii. Prin această expresie sugestivă, aș dori să mă prezint ca fiu al Blajului, fiu al Bisericii Române Unită cu Roma.

Îmi amintesc că la vârsta de aprox. 8 ani, în satul meu natal, lângă Reghin, am auzit pentru prima dată despre taina Bisericii persecutate despre care atunci nu știam încă nimic. Atunci am înțeles de ce bunicii și părinții mei se roagă „cu Spirit”, de ce acei preoți bătrâni care ne vizitau au fost întemnițați, abia atunci am aflat și cine este acel Ioan Paul al II-lea îmbrăcat în alb, și a cărui poză era păstrată cu sfințenie în cartea de rugăciuni. Experimentam cu ochii minții acea istorie feroce, tristă, epifanică, dar plină de credință, de valori și de idealuri a Bisericii noastre. Fiindcă dragostea de Cristos este chemată să se exprime în pasiunea și în dragostea pentru Mireasa Lui, Biserica, și concret pentru acea Biserică particulară care ne-a născut la credință, scăldată în timpul persecuției în sânge de martiri. Motiv pentru care, în acest ceas solemn, mă îndrept cu gândul la înaintașii noștri de sfântă pomenire care au pășit cu toții în această Catedrală, și care se bucură acum de vederea Chipului celui Nemuritor al lui Dumnezeu.

În fața emoției și a fricii față de misiunea la care Biserica mă cheamă, sunt mângâiat de Cuvântul Domnului și de comuniunea în rugăciune cu care multe persoane mă însoțesc în aceste clipe. Voi merge să transmit oamenilor binecuvântarea Domnului. Fiindcă aceasta cred că este misiunea preotului și a episcopului: de a-i binecuvânta pe fiii și pe fiicele lui Dumnezeu.

Sunt încrezător și mă pun în mâinile milostive

ale lui Dumnezeu și la dispoziția Preafericitului Părinte Lucian, Părinte și Cap al Arhiepiscopiei și al Bisericii noastre, căruia îi exprim recunoștința mea pentru purtarea de grijă pe care mi-a arătat-o dintotdeauna. Mulțumesc Domnului, Sfântului Părinte Papa Francisc, Episcopilor Bisericii noastre pentru încredere și susținere. Un gând special îl adresez Eminenței Sale Card. Leonardo Sandri, Prefectul Congregației pentru Bisericile Orientale, și Excelenței Sale Miguel Maury Buendia, Nunțiu Apostolic în România și în Republica Moldova.

Gratitudinea mea se îndreaptă spre Episcopii co-consacratori, PSS Alexandru, Episcop Eparhial de Lugoj, și PSS Claudiu, Episcopul Curiei Arhiepiscopiei Majore. Ar trebui în încheiere să mulțumesc foarte multor persoane care mi-au fost și îmi sunt alături, vrednicilor credincioși de la Paris și îndeosebi familiei mele. Doresc să Vă recomand pe toți binecuvântării lui Dumnezeu întreit, Tatăl Fiul Și Spiritul Sfânt.

Gândurile mele se îndreaptă către cler, către persoanele consacrate, către tineri și către credincioșii Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Făgăraș, către preoții și către comunitățile noastre din diaspora care duc cu ei în lume bogăția credinței noastre, și cărora le cer de asemenea să se roage pentru mine.

Invoc ajutorul și ocrotirea Maicii Sfinte pe care simțirea noastră răsăriteană o pomenește la sfințele slujbe ca fiind model de ascultare și de rugăciune. Rugăciunea Maicii Preacurate este cea care întărește Biserica.

Ei, Maicii Celei Binecuvântate îmi încredințez viața și slujirea. AMIN

Cuvântul Prea Sfinției Sale Ioan Bot

Aduc slavă lui Dumnezeu în Treime pentru chemare și pentru tot harul primit în 25 de ani de preoție și misiune, dar și pentru ziua de azi.

Ce har și ce noroc să trăim un context în care lucrarea aceasta, totuși mare ca semnificație, să se desfășoare într-o atmosferă de neașteptată simplitate. În consistența istoriei și în curgerea timpului se țese și se brodează lucrarea lui Dumnezeu.

Ce trăim de fapt azi, la ce ați participat?

Trăim o împrăștiere a Rusaliilor, promise desigur de Isus, și cu toate acestea ”năvălite” neașteptat peste noi doi, dar și peste Biserică. Un eveniment de o bogăție ce nu e lumească, ci dumnezeiască.

Ceea ce s-a întâmplat aici se numește Tradiție. «Domnul i-a zis lui Moise: „Adună-mi șaptezeci de bărbați dintre bătrânii lui Israel, pe care-i cunoști că sunt bătrâni ai poporului și scribi ai lui; adu-i la cortul întâlnirii și să stea acolo cu tine! Voi coborî și voi vorbi acolo cu tine; voi lua din spiritul care este peste tine și-l voi pune peste ei, ca să poarte cu tine povara poporului și să n-o porți tu singur.» (Numeri 11,16-17).

Preasfințiile Voastre ați primit harul arhieriei de la mărturisitorii BRU, iar aceștia de la martiri, și martirii n-au putut să-l primească decât de la Isus. Azi ni l-ați transmis nouă pentru ca noi să-l transmitem mai departe poporului. Aceasta se numește tradiție.

Voi m-ați plămădit, ”configurat”, creat: părinții după trup, parohia greco-catolică din Tihău, Sălaj, Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, profesorii și formatorii acestuia, dar și viața pastorală a eparhiei; am chipul vostru. Virtuțile voastre, valorile voastre, speranța voastră, fidelitatea voastră, jertfele voastre, iubirea voastră pentru Dumnezeu și Biserică, m-au plămădit.

Poate unii ar dori să vadă ce este în interior, în suflet, ce-mi spune Cel care cheamă, ce dar așază El acolo, ce face acolo în suflet Cel care cheamă la arhierie.

Ce experiență o fi trăit Adam când a fost creat și plămădit de mâinile lui Dumnezeu și de suflarea sa, când a privit întâia dată cu ochi de copil chipul lui Dumnezeu și creația?!

Ce vor fi trăit morții readuși de Isus la viață?!

Mă întreb ce sentimente va fi avut Isus atunci când s-a deșteptat că e Fiul lui Dumnezeu în trup omenesc și că are o misiune de la Tatăl, din cer?! Dar când Tatăl, l-a înviat din morți, ca pe un nou Adam?!

Păstrând proporțiile, distincția, diferența și distanța infinită, în suflet, în interior este ceva mic, mic, mai mic decât un ”grăunte de muștar”, ceva din cele de mai sus. Voi ”sunteți ucenicii mei!” (cf. Ioan 13,35). ”Tu urmează Mie.” (Ioan 21,22). Naștere, ”întrupare”, botez în Spirit, trimitere în misiune, acestea au avut loc aici și ”aici” în suflet.

Mulțumesc Preafericirii Voastre, Preafericite Părinte Arhiepiscop și Mitropolit, Cardinal Lucian și fiecărui PS Episcop din Sinodul BRU în parte, pentru în-

crederea acordată prin alegerea într-un episcopat, pentru paterna primire și călăuzire, pentru harul transmis azi.

Mulțumesc Preasfințiilor lor Episcopi Alexandru și Claudiu, împreună consacrați. Mulțumesc PS Florentin pentru încrederea ce mi-a acordat-o și pentru toate cele ce le-am învățat de la Preasfinția Sa de-a lungul anilor. Mulțumesc Preasfinției Sale Alexandru pentru primirea în Eparhia de Lugoj drept sprijin și colaborator în misiunea arhierescă.

Mulțumesc părinților mei pentru familia ce au creat-o, pentru darul vieții și mai ales pentru educația în credință care mi-au dat-o, dar și pentru exemplul lor și munca lor grea dar rodnică. De este vreo cinste în faptul de a fi fost ales și hirotonit episcop, peste ei să cadă. Îi salut cu drag pe frații mei.

Revin la ierarhie pentru a mulțumi Preafericitului Părinte Papa Francisc pentru acordul dat alegerii pe care Sfântul Sinod al Bisericii noastre a făcut-o. Sunt recunoscător întregii ierarhii de la Roma: Eminenței Sale Cardinal Leonardo Sandri, precum și Excelenței sale Miguel Mauri Buendía, Nunțiul Apostolic în România și Republica Moldova.

Îi salut cu drag și le mulțumesc – nu fără o oarecare nostalgie – tuturor colegilor din Curia Episcopală di Cluj și din Consiliile Episcopiei de Cluj, cu care am trăit nu doar ani de colaborare rodnică, de creștere în experiență, ci și de prietenie agreabilă și ziditoare de suflet. Îi salut pe toți colaboratorii laici din Eparhia de Cluj, pe toți preoții și credincioșii.

Îi salut cu frățietate pe toți preoții Eparhiei de Lugoj cu care voi colabora atât cât va voi Dumnezeu, dar și pe credincioșii Eparhiei de Lugoj pe care sunt nerăbdător să-i întâlnesc.

Îi salut cu mult drag pe toți prietenii și binefăcătorii mei, pe care, fără a-i numi, căci se știu, prieteni din țară și străinătate, în particular pe cei din dieceza de Milano.

Nu închei acest cuvânt înainte de a transmite un salut plin de respect și frățietate Preasfințiilor lor, ierarhii ortodocși ce păstoresc aceleași teritorii cu cel pe care se întinde Eparhia de Lugoj. Să nu aibă umbră de îndoială în privința prețuirii mele pentru misiunea lor pastorală. Îi salut și pe reprezentanții celorlalte culte de pe teritoriul Eparhiei de Lugoj.

Prețuire și recunoștință reprezentanților Cultelor din România, Excelenței Sale Secretar de Stat Victor Opaschi și domnilor directori Florinel Irinel Frunză, Cezar Păvălașcu și Anca Mădălina Eugenia Romanowski.

Un salut plin de respect tuturor autorităților de stat (domnilor prefecți și primari) din județele: Timiș, Arad, Hunedoara, Caraș-Severin și Alba, precum și autorităților locale din orașul Lugoj.

Dumnezeu să ne ajute să ne împlinim misiunea!

Interviu: Preasfințitul Episcop Virgil Bercea: „Mama pune o cruce pe radio și eram parcă în Biserică!”

Vă prezentăm un interviu eveniment realizat de **Anca Stângaciu**, autoarea cărții „Securitatea și exilul intelectualilor români în Italia”, și de colegul ei, **Adrian Corpădean**, profesor universitar, cu Preasfințitul Virgil Bercea, episcopul român unit al Episcopiei de Oradea.

În 2018, greco-catolicii din România au marcat pregnant Centenarul Marii Uniri, în țară, dar și la Roma, de asemenea, iar în 2017, la Oradea s-au aniversat 240 de ani de la înființarea Eparhiei Greco-Catolice și 225 de ani de la înființarea Seminarului greco-catolic „Sfinții Trei Ierarhi”. Tradiția greco-catolică de la 1698 încoace a fost însă grav întreruptă începând cu 1948, când în urma unui decret ministerial din oct a fost desființată și trecută înafara legii.

A urmat o perioadă foarte dificilă, de supraviețuire în clandestinitate, în țară, dar și de rezistență și afirmare identitară în exil. L-am rugat pe Preasfințitul Părinte Episcop Virgil Bercea să accepte să vorbim despre Rezistența prin credință, atât de puternică, dar greu încercată în toți anii de până la 1989.

Preasfințite Părinte Episcop Virgil Bercea, între 1990-1992 ați studiat la Roma, la Universitatea Urbariană, Teologia Dogmatică unde v-ați susținut licența, iar în 2003 v-a fost conferit titlul academic de doctor în teologie de către aceeași Universitate Pontificală, cu teza “Il mistero che unisce lo Spirito Santo alla Chiesa”. În 1994 ați fost consacrat episcop. În timpul perioadei universitare de la Facultatea de Agronomie din Cluj, adică între 1977-1981 ați studiat clandestin teologia, fiind apoi sfințit preot, tot clandestin, la 9 decembrie 1982, de către IPS

Alexandru Todea, unchiul dvs. Cât de dificilă a fost acea perioadă de 8 ani, mai ales ca exista pericolul arestării dvs? Cum s-a desfășurat activitatea pastorală clandestină în zona Tîrgu-Mureș?

«Viața Bisericii greco-catolice a fost frântă în 1948 la 1 decembrie prin decretul 348 dat de comuniști la ordinul lui Stalin, după modelul Ucrainei care a avut aceeași soartă cu doi ani înainte.

Dacă ne gândim la câteva momente ale acestei Biserici și la rolul ei în făurirea României Mari înțelegem că acesta a fost determinant în realizarea unui vis al românilor. Fugar îmi vine în minte un Inocențiu Micu Clain care a folosit pentru prima dată termenul de ”națiune română – natio romena” în loc de ”plebs valachica – plebea valahă”, în dieta de la Cluj; mă gândesc la un Petru Pavel Aron care deschidea la 11 octombrie 1745, primele școli românești; Îmi vine în minte Școala Ardeleană cu ai săi Petru Maior, Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Ioan Budai Deleanu, respectiv ”Suplex Libellus Valachorum”, îmi vine în minte Aron Pumnu și Timotei Cîparu dar și Simion Bărnuțiu cu al Său Discurs de pe Câmpia Libertății din Blaj, de la 1848, unde s-a strigat pentru întâia oară ”vrem să ne unim cu Țara”; precum îmi vine în minte anul 1918 și Alba Iulia cu George Pop de Băsești și cu Demetriu Radu dar mai ales cu Iuliu Maniu și Iuliu Hosu ... și, după toate acestea, anul 1948 desființarea Bisericii, cu arestări și temnițe, suferință și moarte...

Cardinalul Alexandru Todea

(continuare în pag. 9)

(urmare din pag. 8)

Cum eu m-am născut după, în 1957, crescând am aflat din aproape în aproape de toate acestea și copil fiind nu am înțeles două lucruri: de ce nu mergeam la biserică și de ce când se vorbea despre "Unchiul", toți erau cu ochii în lacrimi.

Crescând, mama ne-a învățat să ne rugăm și în fiecare duminică, îmbrăcați de sărbătoare, împreună cu sora mea ne așezam pe "canapei" și citeam Sfânta Liturghie din cartea de rugăciuni cu voce mare; apoi tata a cumpărat un radio și atunci ascultam Slujba de la Vatican. La noi în casă venea multă lume pentru slujbă, mama puneau o cruce pe radio și eram parcă în biserică.

Femeile veneau cu flori în mână busuioc și mușcate. Tot copil fiind mama mi-a povestit că "Unchiul" este la închisoare pentru credință și Biserică și nu se știe dacă mai trăiește sau ba.

Ce oi fi înțeles eu atunci? Destul că în 1964 când "Unchiul", Preasfințitul Alexandru Todea s-a întors din pușcărie și a venit la noi în sat eu mă întorceam de la școală iar întâlnirea mi-a marcat viața.

Un om înalt, foarte slab cu părul tuns scurt o față jovială și hotărâtă, cu niște ochi mari. Acei ochi îi am în suflet și transmiteau încredere și bucurie în a trăi, forță și curaj. În timp acei ochi m-au urmărit și am ajuns și eu să fiu preot clandestin.

Da, a fost greu, dar era entuziasmul tinereții iar a sta lângă "Unchiul" era cum te-ai adăpa în fiecare zi de la un izvor nesecat. În rest, ce să spun, duminicile celebram Sfânta Liturghie pe la diverse familii în Târgu Mureș, două trei, câte era nevoie.

Tot la fel celelalte sacramente, am făcut cateheză cu copiii, am făcut botezuri, cununii prin case, că altfel nu se putea. Cel mai greu era luni dimineața când mergeam la lucru și trebuia să semnez condica – suflul îmi era plin de teamă și preocupat – oare mai pot intra la serviciu? După câteva ore mă linișteam. Nu a fost simplu dar a fost o muncă foarte frumoasă, iar credincioșii niciodată nu m-au trădat la securitate. »

Episcopul Virgil Bercea și Papa Francisc

Cardinalul Alexandru Todea, „propăvăduitorul tăcut al destinului bisericii unite”, care a pe-

trecut 16 ani în închisorile comuniste și 27 de ani de domiciliu forțat, a fost hirotonit diacon de către Episcopul Iuliu Hossu. Ce v-a spus despre marele luptător Hossu?

«Preasfințitul Alexandru Todea avea o stimă și un respect deosebit față de Cardinalul Iuliu Hossu. Cardinalul citise, la 1918, Declarația Unirii la Alba Iulia, avea o experiență pastorală și o trăire spirituală acumulată în lungii ani de episcopat.

Consacrarea întru diaconat l-a apropiat pe Preasfințitul Todea foarte mult de Cardinalul Hossu, legătură care nu s-a mai întrerupt. Împreună au fost la Sighet la pușcărie, o vreme, l-a vizitat la Căldărușani iar mai apoi a fost la spital în ultimele clipe ale vieții Cardinalului Hossu. Ni-l descria ca fiind o coloană de credință, precum erau coloanele la templele romane și, în același timp un om foarte apropiat de tot omul, își iubea foarte mult credincioșii. »

Așa cum reiese din documentele Arhivei Securității (și cartea scrisă de Sergiu Stoica), cardinalul Alexandru Todea a trăit prin credință, Dumnezeu, iertare, bunătate, dăruire. Care au fost valorile, sensurile sau gândurile pe care le-ați păstrat de la Preasfințitul Todea?

«Tocmai aceste valori mi le-a, ni le-a transmis mie și altora: credința, iertarea, dăruirea, tenacitatea. De altfel, Preasfințitul era un om al lui Dumnezeu, înzestrat cu o rezistență și o forță a spiritului rare, dârz și drept, era foarte iubit de toată lumea. »

Cardinalul Alexandru Todea a fost, de asemenea, un om al curajului, inclusiv prin faptul că a adresat memorii lui Nicolae Ceaușescu, ceea ce, desigur, a atras o și mai strictă supraveghere a lui. Ce v-a spus și cum ați înțeles la acea vreme forța de rezistență anticomunistă a Cardinalului?

«Unii dintre istorici l-au inclus în siajul "memorandelor" făcute de înaintașii Bisericii Unite care prin pețiții, memorande, pronunțamente au căutat dreptatea românilor în fața mai marilor zilelor.

Preasfințitul Alexandru prin toate aceste "memorii" adresate Președintelui României de la acea oră sau altor înalți demnitari de stat afirma legitimitatea Bisericii Greco-Catolice și dreptul ei de a exista, respectiv, cerea punerea ei în libertate. A fost un strigăt puțin ascultat de cîrmuitori, dar care producea efecte din partea securității.

Constant era tachinat, urmărit, filat, chemat la interogatorii la securitate precum i se făceau percheziții acasă unde locuia. Au făcut o presiune și o agresiune psihologică aproape de nesuportat asupra Preasfințitului, dar nu a cedat: îl avea aliat în demersul său pentru apărarea Bisericii pe Dumnezeu. »

(continuare în pag. 11)

(urmare din pag. 11)

Cum ați perceput dârzenia Presfințitului Todea, cel care spunea că “suferința trebuie considerată cea mai înaltă demnitate de care ne putem învrednici” și care considera închisorile comuniste ca fiind adevăratele catedrale în care s-a suferit pentru credință?

«În drumul credinței, mergând pe urmele Mântuitorului, a fost convins că merge pe calea cea bună.

Ne povestea de frică și de foame, pe care le-a îndurat pentru Domnul și doar cu ajutorul Lui.

Spunea că frica este o constantă a persoanei umane care te însoțește în orice clipă a vieții și se accentuează atunci când condițiile în care ești pus: arestat, anchetat, în pușcărie, la neagra, mutat dintr-un loc în altul, sunt inumane și devin o realitate perpetuă iar tu, cel oprimat nu poți face nimic. Doar rugăciunea și încrederea în Domnul l-au susținut.

Apoi despre foame spunea că devine un dușman al tău deoarece ești flămând când te scolii și tot flămând rămâi și după ce ai mâncat bruma de hrană ce se primea, chiar mai flămând.

După un timp sunt celulele care devin înfometate, parcă se revoltă, iar ție ca om nu-ți mai rămâne nimic, doar un gând către Domnul și tăria de caracter. ”Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni” (Io 15,20), da, Preasfințitul considera că anii petrecuți la pușcărie au fost o binecuvântare pentru faptul că și acolo nu a făcut altceva decât să respecte pe toți și să le transmită mereu un dram de speranță și să rămână același preot al tuturor. »

Desființarea Bisericii Greco-catolice și trecerea ei în ilegalitate a atras o serie de persecuții și limitări grave ale preoților uniți, o lecție, într-adevăr, de neuitat față de Hristos și față de biserica sa. În 1948, anul desființării, existau aproximativ 1.700 de preoți uniți, din care mai mult de 600 au ajuns în închisori. Până la căderea regimului comunist, câți preoți au desfășurat activitate pastorală în clandestinitate?

«Nu știu un număr exact și poate nu o să-l știm niciodată. A fost foarte multă suferință și durere. Regimul ca atare s-a construit trecând penste cadavre și iar omul în fața regimului nu conta.

Ce să vorbim despre conștiința umană – nu exista – pumnul și pușcăria erau la putere, delatiunea și răul colcăiau împreună iar acești ”sfinți ai închisorilor” preoți și profesori, intelectuali și țărani de caracter trebuiau reduși la tăcere, trebuiau să dispară.

Ei au fost coloanele pe care s-a susținut demnitatea acestui popor, prin ei, într-un mod tainic, știut de Domnul a venit și libertatea noastră a tuturor.

Nu știu nici câți preoți au fost sfințiți clandestin, poate, odată se va face o statistică a lor. Dar aceștia au fost molipsiți de ceea ce reprezenta rezistența greco-catolică vorbind simplu sau au primit un har special de la Domnul. »

Dar călugării și călugărițele, cu ei ce s-a întâmplat?

«Călugării și călugărițele au avut aceeași soartă. Mănăstirile au fost desființate iar ei au trebuit să plece acasă sau să-și găsească de lucru.

La Blaj au venit cu un camion să le ducă pe călugărițele din Congregația Maicii Domnului. Acestea au intrat în Capela Arhierilor de la Institutul Recunoștinței, s-au prins de mâini și în genunchi se rugau. Unul de la securitate a trecut peste dânsese și de la altar a spus ”gata cu prostiile ăstea”. Încărcarea în camion.

Niciuna nu s-a mișcat. Atunci au început să le care cei veniți și să le arunce în camion. Pe de o parte le aruncau, pe cealaltă călugărițele săreau jos și se întorceau în Capelă.

Așa au muncit aproape toată noaptea iar într-un final au reușit. Călugărițele, când camionul s-a pus în mișcare, au început să cânte ”cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu!”

Lumea din Blaj, de după ferestre cu stururi trase plângea că se duc îngerii lor. Au fost duse la Mănăstirea Bistrița, ținute acolo, sau comportat exemplar încât călugărițele ortodoxe le admirau, dar după un timp au fost obligate să renunțe la uniforma călugărească, să se îmbrace cu haine civile și să plece acasă.

Călugării au fost pur și simplu scoși și alungați de la Nicula, Bixad, Moisei ... Câți călugări și câte călugărițe s-au prăpădit ... Din sângele lor împrăștiat prin temnițe, pe la canal și prin câmpuri concentraționare cred că a răsărit spiritul revoltei din 1989 și căderea comunismului ca sistem de oprimare al omului.»

Au existat mănăstiri greco-catolice la Bixad, Moisei, Nicula, Obreja, Prislop și Turda, însă din câte știu nici una nu a fost retrocedată. În schimb, au fost înființate alte peste 30 de mănăstiri greco-catolice. Câți slujitori au? Dar, înafara țării?

«Am pierdut totul și, din păcate, frații ortodocși nu ne-au venit în întâmpinare. Dar s-au zidit noi lăcașuri și s-a încercat să rămânem aproape de tot omul. »

În Memoriul din 1965 adresat Ambasadei Române de la Roma, cardinalul Todea afirma că recunoașterea legală a Bisericii Greco-Catolice putea conduce la afirmarea cât mai pronunțată a caracterului românesc al Ardealului. Cam la fel și cu aceeași fermitate vedea chestiunea uniților și Aloisie Tăutu, însă în exil, la Roma. A fost un anticomunist, patriot și luptător pentru problematizarea și recunoașterea drepturilor uniților, iar memoriile întocmite pentru sensibilizarea acestei cauze s-au făcut în conjunctura timidei îmbunătățiri a relațiilor

(continuare în pag. 12)

(urmare din pag. 10)

dintre București și Sfântul Scaun. L-ați cunoscut personal sau aveți informații despre demersurile acestuia la Vatican?

«Pe Monseniorul Aloisie Tăutu nu l-am cunoscut personal, nu aveam cum, murise în 1981. A fost un mare om de cultură, dogmatician și canonist, enciclopedist, echilibrat care printre altele a celebrat ani buni Liturgia la Radio Vatican în limba română.

Appreciat de toți românii din exil dar și de episcopii și preoții noștri din țară a făcut tot ce a putut pentru Biserica Unită din România și cât a trăit a fost un punct de referință pentru mulți intelectuali exilați. »

I-ați cunoscut pe alți preoți uniți ai exilului italian: Ovidiu Bejan, Alexandru Mircea, Pamfil Cârnațiu, Tereziu Ilea?

«Da, i-am cunoscut doar pe Alexandru Mircea și pe Mons. Pamfil Carnatiu. De Alexandru Mircea auzisem că este la Madrid iar apoi după 1990 l-am văzut de două ori la Cluj, jovial și bonom avea timp și te asculta cu plăcere.

Știu că a fost implicat în păstrarea aproape a exilaților din Spania și că era apreciat pentru atitudinea lui echidistantă. În schimb pe Mons. Carnatiu l-am cunoscut la Roma, era deja pensionar, locuia la Pio Romano. Un om de o probitate și de o cultură remarcabile, avusese o intervenție la creier iar aceasta la marcat profund întreg restul vieții. A lucrat la Secretariatul de Stat al Vaticanului și printre altele pregătea revista presei în fiecare zi pentru papa și a fost primul crainic la Radio Vatican în limba română.

S-a stins din viață în 2009 și este înmormântat în cripta Congregației pentru Bisericile Orientale de la Roma, Prima Porta.

A fost o personalitate extrem de precisă în tot ce făcea, de aceea îi pregătea Papei revista presei, foarte ager la minte doar că boala l-a schimbat și nu mai era farul de odinioară dar rămăsese bonomul care atunci când era vorba de România și de problemele Bisericii totuși îi spunea direct orice. »

Dar pe episcopul Vasile Cristea, plecat prin intermediul unei stratageme puse la cale cu complicitatea Nunțiatului Apostolic din România? (devenise secretarul instituției pentru a putea avea pașaport diplomatic)

«Pe Preasfințitul Vasile Cristea l-am cunoscut după 1990, când eram la studii la Roma, dar era deja la o "casă de odihnă" unde era îngrijit de călugărițe. Trăia într-o altă lume. L-am vizitat de mai multe ori, era foarte simpatic cu barba lui patriarhală dar nu-și mai aducea aminte...»

În contextul relaxării dintre București și Vatican, din anii 1971-1973, ce rol știți că a avut în promovarea ecumenismului Antonie Ploieșteanu? Dar Dumitru Stăniloae și el membru al delegațiilor

românești la Vatican?

«Nu știu chiar nimic. »

Regăsirea tradiției greco-catolice în exil a fost dată de enciclopedism, cultură și rezistență. În 1977 erați student la Agronomie. Cum a fost văzută în țară și în clandestinitatea greco-catolică vizita lui N. Ceaușescu la Vatican, în mai acel an?

Ceaușescu, primit la Vatican de Papa Paul al VI-lea

«Da, atunci terminam armata la TR și în toamnă începeam facultatea la Cluj. Preasfințitul Todea mi-a arătat o poză în care erau Papa Paul al VI-lea cu Nicolae Ceaușescu. Acea poză a rămas tot timpul înrămată pe perete la intrare acasă la Reghin la Preasfințitul Todea, iar dânsul de fiecare dată când veneau de la securitate le arăta poza.

Eu nu auzisem nimic în armată despre vizită dar îmi aduc aminte că Preasfințitul Todea și-a pus mari speranțe. Astăzi găsim pe internet stenograma discuțiilor între cei doi și știm că Ceaușescu nu a dorit să discute despre problema Bisericii Greco-Catolice, deoarece considera că este încheiată. Bunul Dumnezeu pare că a lucrat altfel ...»

În orice caz, atitudinea tot mai vehementă și convingerea că cercurile oficiale de la București se situau pe poziții rigide față de problemele confesionale ale Bisericii Greco-Catolice au fost evidente la Octavian Bârlea de la începutul anilor '80. Totuși, monseniorul Bârlea admitea în 1985, se pare, că tratativele București-Vatican au favorizat instalarea unui episcop la București, Ioan Rob și chiar tolerarea activității, chiar dacă reduce, a bisericii greco-catolice ilegale în România. Ce părere aveți în legătură cu această ultimă aserțiune?

«De acord. După conciliul Vatican II și după decretul despre Bisericile Orientale (Orientalium Ecclesiarum) respectiv despre ecumenism (Unitatis Redintegratio) Vaticanul a încercat să reia legăturile cu toate statele de dincolo de "Cortina de fier", iar România făcea parte din blocul socialist și ea.

(continuare în pag. 12)

(urmare din pag. 11)

Era normal ca Vaticanul să contacteze și să-i consulte pe clericii români de vază care cunoșteau desigur de bine realitățile românești cum au fost Monseniorul Bârlea, Aloisie Tăutu pentru scurt timp dar și Mons. Carnațiu, Vasile Cristea și ceilalți. În același timp Vaticanul a trimis oficial în țară pe diverși monseniori care lucrau la Secretariatul de Stat pentru a lua legătura cu oficialitățile țării și cu responsabili eclesiastici.

Situația era complexă: Biserica Greco-Catolică desființată și în catacombe; Biserica Romano-Catolică de limbă română și de limbă maghiară, tolerată, avea un singur episcop maghiar. Au încercat să salveze salvabilul și s-a reușit ca la București, în 1984, să fie sfințit un Episcop, Înalț Preasfinția Sa Ioan Robu. Era un pas extraordinar iar pe greco-catolici Vaticanul i-a asigurat că nu-i uită. De altfel, de fiecare dată, când un reprezentant al Papei venea în România se întâlnea, pe ascuns, și cu Preasfințitul Todea.

În același timp părea că securitatea mai închide un ochi și așa Preasfințitul Todea dar și alți preoți au început să facă câte o înmormântare public, să celebreze Sfânta Liturghie, duminica mai ales, în diverse locuri, public, cu credincioși. Celelalte sacramente mai ales botezul și nunțile se făceau mult mai discret pentru a nu pune în vizorul securității persoanele în cauză. Oricum securitatea lucra într-un mod diabolic și foarte susținut pentru a-i diviza și a-i decima pe ai noștri tocmai în acea perioadă a anilor 90. »

Ați simțit că Vaticanul a încurajat sau susținut tacit acțiunile favorabile uniților, în afara celor directe, precum Declarația papală din 1982, consacrarea episcopului Cristea în 1960 sau a cardinalului Iuliu Hossu în 1973?

«Cu siguranță Roma nu a uitat niciodată de noi și în același timp noi am simțit acest lucru. Chiar dacă la Conciliul Vatican al II-lea nu a putut participa niciunul dintre episcopii noștri pentru că Biserica nu mai era și episcopii erau închiși, Preasfințitul Todea a primit invitație pentru ultima sesiune, era de un an întors din pușcărie, dar nu i-au dat voie să plece, Vaticanul l-a sfințit Episcop pe Vasile Cristea, din exil dar greco-catolic.

Apoi au fost diverse intervenții, vizita lui Ceaușescu, elogiu adus Cardinalului "in pectore" de Papa Paul al VI-lea, vizitele în țară ale trimișilor Sfântului Scaun la domiciliu unora sau în locuri mai ferite de ochiul vigilent al securității. »

Știați despre dorința monseniorului Bârlea din martie 1977 de a se întâlni în mod particular cu cei 5 episcopi greco-catolici clandestini?

«Da, doar că mama dânsului era bolnavă și securitatea i-a condiționat permisul de a veni în țară să-și vată mama, negându-i vizitarea episcopilor. L-am cunoscut și pe Monseniorul Octavian Bârlea, un om de mare cul-

tură și un bun istoric al Bisericii era măcinat de ani, de suferință, de dorul de țară. A avut o activitate prodigioasă în organizarea și ajutorarea exilului românesc din Europa și din America. Monseniorul Bârlea a fondat Academia Româno-Americană (ARA) pe când era în State. Un mare om, un mare intelectual, un mare rugător.»

Alexandru Todea a fost ctitorul Bisericii Române Unite cu Roma și cel care a solicitat retragerea bunurilor confiscate de la comuniști. Care este situația acum? Știu că în 1948, în momentul trecerii în ilegalitate, existau aproximativ 2558 de parohii greco-catolice, iar că azi sunt cam 170. Care ar fi paradigma unui episcop de secol XXI?

«În 1990 Preasfințitul Todea a afirmat, de mai multe ori, "suferința noastră întregă o oferim Domnului și nu dorim răul la nimeni".

A fost convins că frații ortodocși, așa cum a făcut ÎPS Nicolae Corneanu la Timișoara, vor spune: veniți fraților greco-catolici să ne împăcăm, ați stat atâția ani prin pușcării sau ascunși prin case, putem face ceva bun împreună. Se putea găsi o soluție, ca la Timișoara, sau altfel.

În schimb frații noștri ortodocși nu au vrut să ne dea nimic: la Blaj s-a intrat cu forța în catedrală; la Cluj tot astfel, la Oradea ne-au restituit catedrala în 2005, dar la Baia Mare și la Gherla nimic. Am încercat în toate formele și nimic nu e bine.

Păcat că suntem toți români și așa cum Biserica Catolică în Occident a oferit multe biserici ortodocșilor din actuala emigrație românească ar putea fi o reciprocitate și aici în țară. Referitor la parohii și preoți nu știu câți sunt în toată țara, dar la Oradea sunt peste 200 de preoți și peste 150 de parohii.

Dar, eu nu de aceste cifre mă leg, ci de faptul că suntem chemați să conducem spre mântuire și pe ultimul credincios iar un episcop din secolul XXI trebuie să fie, cum spune Papa Francisc, "în mijlocul turmei, în spatele turmei și în fruntea turmei". Cred că nu este nevoie să explic. »

Retrocedarea bunurilor Bisericii Greco-Catolice, confiscate după actul infamant din 1 decembrie 1948, rămâne în continuare, un subiect de interes pentru reprezentanții Bisericii Unite cu Roma, iar în ceea ce au privit dosarele de până acum ele s-au finalizat cu verdicte favorabile Bisericii Unite?

«Unele, puține la număr, s-au finalizat pozitiv altele negativ. Eu vă dau un exemplu emblematic: biserica Seminarului din Oradea.

Am cerut constant să ni se restituie sau dacă nu, constant am cerut, să ni se permită să celebrăm alternativ, adică în fosta noastră biserică să celebrăm și noi și ortodocșii la ore diverse, celebrare alternativă.

(continuare în pag. 13)

Apariție editorială: „Sfinții noștri”, profesor Otilia Bălaș

A văzut lumina tiparului în aceste zile, la un an de la beatificarea și vizita Sfântului Părinte în România, o nouă carte de suflet care vorbește despre martirii Bisericii noastre, Fericiții noștri episcopi, a doamnei profesoare Otilia Bălaș.

Cartea este apărută la Editura Gutenberg, iar într-o scurta descriere a cărții, doamna Mia Hodiș din partea Editurii spune următoarele: „Viața și opera spirituală a acestor oameni sfinți ar trebui să fie în nenumărate versiuni pe mesele și noptierele bunilor creștini greco-catolici, nu doar în biblioteci sau uitate după minime lansări de carte. Iar lucrarea doamnei Otilia reușește performanța de a fi peotriva oricărei vârste, fiindcă mare grijă ar trebui arătată celor mici și celor tineri în cunoașterea înaintașilor lor. Cei care doresc să-și reamintească pe loc date și fapte de sfinți, e suficient să ia în mână această micuță capodoperă și să redescopere virtuți demne de luat model”.

Date biografice:

1930 – La 16 iunie s-a născut la Satu Mare în casa bunicilor dinspre tată. Tatăl său, Soran Augustin, era preot greco-catolic în comuna Moșeni din Țara Oașului. Mama sa, Virginia, a fost casnică. A avut un frate, Soran Viorel, profesor universitar.

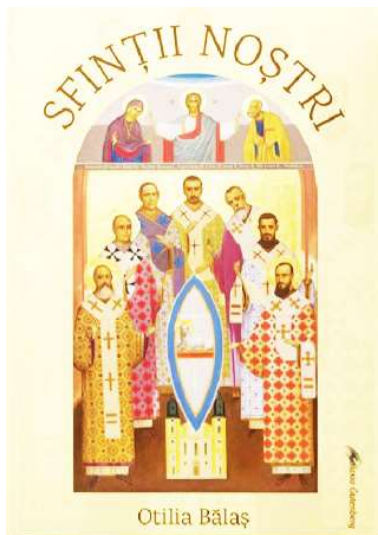
Tatăl său a fost preot și în comunele Benesat din apropierea orașului Baia Mare, apoi la Certeze-Oaș până la cedarea Ardealului de Nord (1940).

A crescut în preajma bisericii, în șoapte și cântec de rugăciune, în lumina „Mănăstirii Bixad”, unde era la toate pelerinajele; tatăl său era chemat pentru mărturisiri, călugării neputând face față miilor de pelerini.

1940 – A intrat în Dieceza de Lugoj, tatăl său fiind numit preot în comuna Liebling din județul Timiș – Torontal.

Școala primară a urmat-o în comunele Certeze și Liebling.

1942 – A început liceul – clasa I, astăzi clasa a V-a – la „Liceul Român Unit de Fete” din Beiuș, internă la „Internatul Pavelian”, condus de Surorile Oblate

Asumpționiste. Ultimele două clase le-a urmat la liceu de stat, Biserica Greco-Catolică fiind desființată în 1948 și odată cu ea toate instituțiile care îi aparțineau.

Liceul din Beiuș era organizat de Episcopii greco-catolici după modelul marilor școli catolice ale Apusului, cu profesoare și profesori de elită, de mare credință. În 1948 nici un cadru didactic nu și-a părăsit credința.

1946 – A devenit membră a Reuniunii Mariae „Imaculata Concepție”, prin binecuvântarea Înalt Preasfinției Sale Valeriu Traian Frențiu (era în clasa a IV-a, astăzi clasa a VIII-a).

1950 – A devenit studentă la „Facultatea de Filologie”, secția „Limba și Literatura română” a Universității din Cluj, pe care a terminat-o în 1954.

1954 – S-a căsătorit cu Eugen Bălaș, medic la Marghita, fiu de preot greco-catolic, absolvent al Liceului „Sfântul Vasile” din Blaj. A intrat în învățământ, profesoară la Liceul din Marghita.

1956 – S-a stabilit la Oradea, unde a fost profesoară la Liceul „Mihai Eminescu”, „Liceul Teoretic Nr. 5”, „Liceul Teoretic Nr.2”, „Liceul Pedagogic „Ioșif Vulcan”, de unde s-a pensionat, și la „Liceul Greco-Catolic” înființat după 1989.

www.egco.ro

(urmare din pag. 12)

Preasfințitul Episcop Virgil...

Nu au fost de acord frații și s-a intentat proces. Cum biserica face corp comun cu celelalte clădiri și se știa că întreg complexul a aparținut greco-catolicilor erau șanse de a câștiga procesul. Am avut din nou o întâlnire, chiar în incinta Seminarului, pentru a rezolva problema amiabil prin celebrarea alternativă.

Frații nu au fost de acord, în schimb, ne-au propus să le dăm bani să construiască dâșii o nouă biserică, în curtea Seminarului, care este foarte mică și, apoi să alegem care biserică o dorim, sau să procurăm tere-

nul, la fel foarte mic dintre cele două blocuri din fața Seminarului, care este al Primăriei pentru a construi o nouă biserică. Propuneri nereale.

Ne-am dus înainte cu procesul, am câștigat, trebuia să ne dea parohia ortodoxă și o sumă mare de bani. Eu, noi cu toți preoții de la Seminar am răspuns așa: din biserică nu pleacă nimeni, vor celebra și ortodocșii și greco-catolici după un program stabilit, în plus prin act notarial am renunțat la suma pe care, prin hotărâre judecătorească, parohia era obligată să ne-o restituie.

Celebrăm și folosim deci, la Seminar, în biserica noastră și ortodocșii și greco-catolicii, de 7 ani deja – se poate. Am putea face foarte multe lucruri împreună ...»

Altarul dedicat episcopului Valeriu Traian Frențiu – Fericit

În istorica vizită în România din iunie 2019, Sfântul Părinte ne spunea: ”Un alt aspect al moștenirii spirituale a noilor Fericțiți este milostivirea. Tenacitatea în a profesa fidelitatea la Cristos era însoțită în ei de o dispoziție la martiriu fără cuvinte de ură pentru prigonitori, față de care au demonstrat o blândețe considerabilă. Este grăitor ceea ce a declarat în timpul închisorii Episcopul Iuliu Hossu: „Dumnezeu ne-a trimis în acest întuneric al suferinței pentru ca să dăruim iertarea și a ne ruga pentru convertirea tuturor”. Aceste cuvinte sunt simbolul și sinteza atitudinii cu care acești Fericțiți în perioada de încercare au sprijinit poporul lor în a continua să mărturisească credința, fără să cedeze și fără să se răzbune. Această atitudine de milostivire față de torționari este un mesaj profetic, deoarece se prezintă astăzi ca o invitație făcută tuturor să învingem rachiuna prin caritate și iertare, trăind în mod coerent și curajos credința creștină.”

La un an de la beatificarea celor șapte episcopi martiri greco-catolici de către Papa Francisc la Blaj, în Catedrala Greco-Catolică din Oradea, de Sfânta Sărbătoare a Coborării Spiritului Sfânt, a fost sfințit Altarul închinat Fericitului Valeriu Traian Frențiu.

Altarul este gândit să fie în perfectă coerență și să reproducă fidel contextul arhitectural, decorativ și cromatic al interiorului Catedralei.

Elementele decorative cu simbolistica cunoscută, sunt: cruci, rozete, elemente vegetale: vrejuri, flori de măceș ori cireș, capiteluri corintice cu frunze de acant.

Partea de jos a altarului are, într-o nișă capitonată cu catifea, o casetă cu reliefele Fericitului Valeriu Traian Frențiu.

În partea de mijloc, încadrată de două coloane suple, elegante, pictate cu efect marmorat, se găsește icoana Fericitului episcop. Deasupra icoanei este așezată o rozetă, simbol al ”luminii lumii”.

Elementele decorative ale arcadei și ramei icoanei sunt similare cu cele de pe iconostasul Catedralei și ale scaunului arhieresc, având așezată central, pe o construcție cu sens ascensional, verticala Înălțării, Crucea Domnului nostru Isus Cristos, simbol și cale a mântuirii noastre.

Icoana este o pictură în ulei, reprezentare în manieră realistă, la partea de portret utilizându-se tehnici specifice picturii flamande, pentru a da mai multă luminizitate și un efect maxim de profunzime.

S-a optat pentru o reprezentare a episcopului Frențiu la o vârstă medie, nu foarte înaintată, considerând că acesta a venit la Oradea la începutul anului 1922, când avea 46 de ani. Ulterior, anii, munca neobosită și apoi calvarul detențiilor și închisorilor și-au pus amprenta pe chipul său. Chiar dacă cei care l-au cunoscut și-l amintesc ca pe un om în vârstă, am considerat că o reprezentare a episcopului în anii deplinei sale maturități și plenități fizice este cea onestă.

Lucrarea este realizată de artistul orădean Dan Mircea care are un palmares expozițional semnificativ, respectiv a expus în Germania, Ungaria, Slovacia, Republica Moldova, SUA. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România din anul 2015. Are experiență în lucrări de pictură murală și restaurări în bisericile și Centrele Misionare Vincentiene din Uganda, Africa de Est.

Proiectarea, sculptura și execuția altarului au fost realizate de firma S.C. Mobilier Vlaș din Arad, care a mai realizat iconostase și obiecte de mobilier bisericesc în Eparhia noastră. Pictarea și aurirea elementelor de decor au fost realizate de artistul Dan Mircea.

Cheltuielile au fost suportate de Episcopia Greco-Catolică de Oradea. Icoana Fericitului Valeriu Traian este oferită de Eugen Ivuț, secretar episcopal, în semn de omagiu și recunoștință pentru înaltul ierarh, care printre altele, l-a hirotonit preot pe străbunicul actualului secretar.

Un al doilea altar, similar, dar dedicat celor șapte episcopi martiri greco-catolici, astăzi Fericțiți, va fi sfințit în perioada următoare în Catedrală în cadrul unei importante sărbători religioase.

Rodica INDIG- consilier cultural EGCO

Otilia BĂLAȘ

Fericiții Episcopi Valeriu Traian Frențiu și Ioan Suci

Lumea de astăzi este mult îndepărtată de înțelegerea ideii de sfințenie ... Și totuși, Sfinții, numiți și „prieteni ai lui Dumnezeu”, „sunt niște faruri care ne luminează drumul spiritual. Fără ei calea ar fi mai întunecată”.

Modalitățile de trăire a sfințeniei sunt incalculabile, cum incalculabil este numărul Sfinților, fiecare însă cu taina sfințeniei lui, la bază fiind credința care dă un anumit fel de a gândi și cere ca Dumnezeu să fie întotdeauna pe primul loc, mereu prezent, cum spunea Fericitul Vladimir Ghika: „Ia-L pe Dumnezeu cu tine și umblă”...

Când în istorie apar mulți Sfinți, înseamnă vreme de persecuție a Bisericii, înseamnă noi jertfe, un nou drum al Calvarului spre Crucea mântuitoare. Sfinții secolului al XX-lea sunt „Răstigniții fără Cruce”; ei nu au purtat Stigmatul ca Sfântul Padre Pio, dar au fost închiși, batjocoriți, înfomețați, umiliți, bătuți ...

În urmă cu un an, la 2 iunie 2019, la Blaj, Papa Francisc a beatificat pe cei șapte Episcopi ai Bisericii noastre Române Unite cu Roma: Valeriu Traian Frențiu, Vasile Aftenie, Ioan Suci, Tit Liviu Chinezu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu și Iuliu Hossu.

Episcopii Martiri veneau spre noi dintr-o vreme nedreaptă, în care au străbătut drumul Crucii din iubire pentru Cristos și Biserica Sa, drum care s-a transformat într-o cale de sfințenie ce a deschis perspectivele Credinței, Binelui, Adevărului și Dreptății.

A fost o zi a bucuriei, a unei bucurii uluitoare, neconținute, destinate să o retrăim în toate zilele vieții. Și cel care ne-a adus Bucuria a fost chiar Sfântul Părinte Papa Francisc, venit pe pământul sfințit al Blajului, sfințit prin mărturia credinței și a jertfelor.

Cuvintele Papei aveau puterea să readucă imaginea celor șapte Episcopi, care: „Cu mare curaj și tărie interioară, au acceptat să fie supuși la o dură detenție și la tot felul de cruzimi, decât să renege apartenența la iubita lor Biserică” ... Pe Câmpia Liberății și peste rotundul pământului se auzeau numele Fericiților Episcopi, erau Martirii și era înțelegerea martiriului lor ...

„Iubita lor Biserică” ... Pentru puținii dintre noi care i-am cunoscut pe Episcopii Martiri înainte de anul 1948, neașteptat, Episcopii Valeriu Traian Frențiu și Ioan Suci ai Diecezei Greco-Catolice de Oradea, se detașau de grup.

A trăi ani de-a rândul în apropierea Sfinților este un dar de la Dumnezeu ... A fi zi de zi cu Preasfinția Sa Ioan Suci, de la rugăciunea de dimineață și până la rugăciunea de seară, avându-l și profesor, este greu de imaginat ... Și a studia într-o școală ce funcționa după concepțiile Înalt Preasfinției Sale Valeriu Traian

Frențiu nu este ușor de închipuit ... Atunci însă noi nu știam că Episcopii noștri sunt Sfinți, îi știam Episcopi cu o trăire înaltă a preoției, oameni de rară inteligență și cultură, stăpâni pe un stil de viață cumpătat, în mâinile cărora părinții noștri ne-au lăsat ca să creștem sub privirea lor.

Ne despart mulți ani de acel timp privilegiat și tot mulți ani de când ne-am apropiat de taina sfințeniei Episcopilor noștri și am înțeles că martiriul trăit a fost momentul cel mai înalt al sfințeniei date de trăirea Evangheliei și urmarea lui Cristos. De aceea, în viața lor a coborât Împărăția lui Dumnezeu.

Episcopii Valeriu Traian Frențiu și Ioan Suci au dorit ca tinerii timpului lor să creadă, să gândească, să aibă temeinic formată baza culturii și capacitatea de autoformare, ne pregăteau pentru a trăi frumos viața, în credință, lumină și morală creștină, ca scurgerea timpului să nu fie o monotonă repetiție, ci fiecare clipă, creatoarea a unui Bine.

Cele mai mule cadre didactice ale liceelor din Blaj și Beiuș au studiat în universitățile occidentale, iar pentru educație, Episcopul Frențiu a adus călugări din „Ordinul Asumptionist” și călugărițe ale „Congregației Oblatelor Asumptioniste”.

În pofida anilor care au trecut, imaginea celor doi Fericiți Episcopi este foarte vie ... Dacă pentru lume, azi și oricând, sunt Sfinții, pentru noi sunt și persoane vii; le cunoaștem privirea, le auzim cuvântul, le știm, rugăciunea, pasul și gestul ... La un gând, îl revedem pe Preasfinția Sa Valeriu Traian Frențiu în-

(continuare în pag. 16)

(urmare din pag. 15)

trând vesel în sala festivă a Liceului Român Unit de Fete din Beiuș, care fremăta în bucuria așteptării sale, la serbarea tradițională, de Sărbătoarea Sfântului Nicolae. Îl privește amintirea: Episcopul era fericit! În primul rând, înconjurat de doamnele profesoare, urmărirea spectacolul, cumpănind, poate, valoarea artistică la care ne ridicam.

Foarte fericit l-am văzut la primirea noastră în Reuniunea Mariană, îi revăd bucuria și retrăiesc personal primirea binecuvântării ... La cuvântul de speranță și de încredere, pentru noi, elevele Preasfinției Sale, ne-am întors mereu, cu jena de a-l fi dezamăgit.

În multe situații l-am văzut fericit, era fericit când era cu noi, cu elevii, în Catedrala „Sfântul Dumitru din Beiuș, la „Grota Sfintei Fecioare de la Lourdes” din grădina internatului, la colindat, la o întâlnire întâmplătoare pe coridoarele internatului; și întotdeauna trăia intens fericirea, i se citea pe chip, din zâmbet și din tainica încredere ce o avea în noi.

De la o vreme, îl vedeam urcând obosit etajul spre camera lui „Ma mere”, Superioara „Congregației”. Trecea un timp până auzeam pașii plecării ... Nu lua în seamă osteneala anilor. Preasfinției Sale îi datorăm faptul de a nu fi simțit greul războiului, ne-a asigurat cadrul de normalitate, de studiu și de viață. Și bibliotecile cu încălculabilele volume de cărți bune, mijloace pedagogice extraordinare în materie de cultură și credință.

Preasfinția Sa Ioan Suciuciu era și scriitor, înrăurirea asupra tinerilor era deplină; credem că Ioan Suciuciu răspundea chemării sale de a fi Preotul și Episcopul tinerilor. Reținem că a existat un anumit timp când viața sa se împletea cu a tinerilor, fiind profesor la Liceul Sfântul Vasile cel Mare și la Academia Teologică din Blaj, rector la Internatul Vancean, scriitor, redactor de reviste și orator.

Episcopul îi convingea pe tineri că numai „credința e singurul punct fix de care, rezemați, urmim temeliile dezordinei, Nici într-o parte nu vei afla ceva sigur, nimic pe ce să-ți rezemi viața, iubirea, durerea și moartea, entuziasmul, puterea și râvna de a clădi”. Oricum, tinerii trebuie să fie atenți, credința nu-i o etichetă „cleită” cu nu știi ce obișnuință de viața ta”, este prezența lui Dumnezeu în viața omului.

De la foștii elevi ai Preasfinției Sale, aflăm că „miracolul” apostolatului său consta în participarea personală la întreaga viață a elevilor, începând cu Sfânta Liturghie celebrată zilnic de Preasfinția Sa sau de Părintele spiritual, în capela internatului. Urma micul dejun luat împreună, se reîntâlneau apoi la ora de religie, la masa de prânz, unde Preasfințitul Suciuciu stătea lângă elevii mai fragili cu sănătatea ca să-i ajute.

În pauze, Episcopul și elevii făceau fotbal, tenis de masă, se jucau țurca, faceau exerciții la paralele, iar seara, pe rând, Preasfinția Sa îi invita la dansul în cameră. Printre jocuri și discuții, le forma convingerea

că viața se cere să fie trăită după Sfânta Evanghelie în așa fel, încât oricine „să aibă posibilitatea să citească în faptele tale cele mai frumoase pagini ale ei”, pentru că „ultima ediție a Evangheliei interesează. Dar ultima ediție a ei e tipărită cu faptele noastre”.

E greu de cuprins apostolatul bogat al Episcopului Ioan Suciuciu, pelerinajele la Cărbunari, vacanțele prin munți și scrisul pentru tineri – anii de la Oradea fiind cei mai rodnici -, apostolat dar, care ajungea la tineri cu iubirea, bunătatea și blândețea sa.

Și tinerii Preasfinției Sale l-au iubit. În toamna anului 1948, Episcopul Suciuciu predica seară de seară în Catedrala din Blaj; îndemnul de a nu ceda, de a nu trăda credința ajungea la sufletul credincioșilor, iar elevii și teologii făceau cordon în jurul său, să-l apere ... Lor, tinerilor de atunci, le-a scris în acel moment greu: „Iubiți tineri, dragi inimii mele, A sosit ceasul eroismului creștin pe pământul românesc ... Iată-ne scriitori de Evanghelii prin fapte ... Nu trădați credința, nici un Iscariotean să nu fie între voi, ci cultivați-vă credința prin studiu și rugăciune și trăiți-o prin fapte vrednice de un creștin ... Binecuvântarea mea să vă însoțească!”

A urmat o istorie cu pagini care vorbesc despre Nedreptate, Suferințe, despre Închisoarea din Sighet și despre Episcopii greco-catolici în lanțuri, despre Cimitirul Săracilor de pe malul Izei și Gropi comune ...

Și anii au tot trecut ... Tinerii de altădată, tinerii Episcopilor Valeriu Traian Frențiu și Ioan Suciuciu, au păstrat, cu recunoștință, amintirea lor plină de lumină. Și astăzi, la un an de la beatificare, de când sunt Fericirii Episcopi, ar dori să spună: „Nu știm dacă Fericirii noștri Episcopi sunt mulțumiți de noi, acolo, Sus, am făcut tot ce am putut ca să fie mulțumiți”, dar nu pot să spună ...

În urmă cu un an, la celebrarea beatificării, în cuvântul său, Papa Francisc reamintea lumii perioada de încercare străbătută de cei șapte Fericiti care, prin jertfa lor, au sprijinit poporul „în a continua să mărturisească credința fără să cedeze și fără să se răzbune”. Cuvântul Papei este un mesaj pentru noi, ca „prin caritate și iertare să trăim în mod coerent și curajos credința creștină”. Să o trăiți, accentua Sfântul Părinte, dar „să duceți lumina Evangheliei la contemporanii noștri și să continuați să luptați, ca acești Fericiti, împotriva acestor noi ideologii care apar”.

Fericirii noștri Episcopi Martiri sunt astăzi mijlocitorii noștri. Și ei, la fel ca Sfânta Tereza a Pruncului Isus, care dorea ca Cerul ei să se petreacă pe pământ, făcând bine, sau ca Padre Pio, care spunea că misiunea lui adevărată va începe după moartea sa prin binele ce-l va dăruia oamenilor, Fericirii noștri Episcopi Martiri, de acolo, de Sus, ne privesc, ne sprijină și ne ajută. „Prin mijlocirea lor, Stăpâne Doamne, dăruiește-ne harul pe care îl dorim ...”.

Fericiti Episcopi Martiri, rugați-vă pentru noi!

Alin CREȚU

Importanța simțului mirosului în viața noastră

Mirosul este capacitatea de a recepționa și interpreta cu ajutorul receptorilor olfactivi care în cea mai mare parte se găsesc în nas, stimulii chimici. Fără acest simț viața nu ar mai fi la fel, deoarece el ne alertează prima dată, atunci când ne aflăm în fața unui pericol. Gătitul la foc, descoperit acum 1,8 milioane de ani a indus apariția primelor tipuri de mirosuri: cele de friptură și de fructe caramelizate. Următoarele tipuri de mirosuri (de iaurt, de lapte, de brânză, de pâine prajită) s-au remarcat odată cu apariția agriculturii, acum aproximativ 15.000 ani.

De-a lungul timpului, oamenii de știință au încercat să afle cum ne influențează și care sunt informațiile pe care acest simț ni le transmite. Fiind cel mai sensibil dintre toate și primul care se dezvoltă la rasa umană chiar înainte de naștere, mirosul are un rol extrem de important în modalitatea de percepție și de acomodare la mediu.

Dintre cele aproape 110.000 de tipuri de mirosuri existente în natură, oamenii percep între 100 - 200. Simțul olfactiv al copiilor este mult mai fin; lucrătorii din industria parfumurilor pot detecta între 600 - 800 tipuri. Cea mai veche fabrică de parfumuri din lume a fost descoperită în Cipru. Ea datează din epoca bronzului, de 4000, și se întindea pe o suprafață estimată de peste 4000 metri pătrați. Oamenii își pot aminti mirosurile cu o acuratețe de 65% chiar și după un an, în timp ce memoria vizuală funcționează la un nivel de 50% după trei luni. Studiile arată că 75% din emoții sunt declanșate de mirosurile legate de plăcere și bună dispoziție. Unul dintre cele mai evocatoare mirosuri din copilărie este cel al creioanelor.

Simțul olfactiv atinge un nivel maxim de dezvoltare în timpul adolescenței târzii, după care intră într-un declin gradual. Persoanele care au o capacitate scăzută a mirosului și implicit a gusului, au tendința de a urma diete mai puțin sănătoase. Oamenii au între 5 și 6 milioane celule detectoare de mirosuri, iepurii au 100 de milioane, iar câinii 220 de milioane. Atât oamenii cât și animalele au arome preferate. Pisicile preferă mirosul de valeriană, leii pe cel de mentă, iar cămilele pe cel de tutun. Acest simț este responsabil pentru 75 - 95% din impactul unui anumit gust. Dacă nu am putea detecta prin miros diferența dintre ceapă și cartof, ar fi foarte greu să le deosebim la gust. Persoanele care nu pot mirosi suferă de anosmie. Poetul romantic William Wordsworth, care nu putea distinge niciun tip de miros, suferea de această afecțiune. Anosmia poate fi congenitală sau cauzată de o lovitură puternică la cap, de virusi sau de lipsa vitaminei A.

Potrivit unui studiu, este posibil să nu fie nevoie să bem cafea dimineața ca să ne energizăm ci să beneficiem de efectele ei doar mirosind-o. Oamenii de știință

au descoperit că aroma cafelei face creierul să emită proteine care protejează celulele nervoase de stres.

Detectarea fricii prin simțul olfactiv era folosită în trecut în scopuri de apărare. În timp, învățăm să identificăm cum miroase teama la alți oameni, dar ne simțim și noi cuprinși în mod natural de ea. Oamenii, asemenea tuturor ființelor sociabile, sunt mai puternici atunci când acționează în grup. Dacă unul devine atât de blocat din cauza panicii încât nu își mai poate comunica emoțiile, mirosul terorii sale se va extinde și, implicit, va transmite teama către ceilalți membri.

Simțul mirosului se adaptează și se plictisește ușor. Când intrați într-o brutărie sau florarie sunteți foarte conștienți de aromele din interior, dar cu cât petreceți mai mult timp acolo, nu veți mai putea percepe aromele din jur. Pentru a vă bucura din nou de ele, părăsiți încăperea și reveniți.

Simțul mirosului unei femei este mult mai puternic decât al unui barbat. Este sporit și mai mult în prima jumătate a ciclului menstrual și atinge apogeul atunci când ea este cea mai fertilă. Mirosul ne este mai sensibil primăvara și vara, datorită suplimentului de umiditate în aer. Din același motiv, este de asemenea puternic după exerciții sau eforturi fizice, datorită creșterii umezelii din pasajul nazal. Creierul uman poate procesa aproximativ 10.000 de mirosuri într-o zonă de mărimea unui timbru poștal, fiecare declanșând un răspuns neuronal. În cadrul unui studiu, s-a constatat că subiecții au putut distinge mirosul persoanelor de peste 75 de ani și pe cel al oamenilor mai tineri. Mirosul nu este neaparat unul neplăcut, ci poate fi descris mai degrabă ca unul diferit. Chiar dacă nu conștientizează, orice om se naște cu capacitatea de a localiza un anumit miros fără să se întoarcă și să-i cerceteze sursa. La fel se întâmplă și cu sunetele. Nu mai este un secret pentru nimeni faptul că mirosurile ne pot readuce o avalanșă de amintiri. Percepția olfactivă este mult mai legată de memorie decât se credea până acum. Dacă atunci când ați învățat acasă, pentru un examen, în cameră mirosea a lavandă, de la o lumânare parfumată, aveți grijă ca la test să purtați ceva care să emane același miros. Vă va ajuta să vă amintiți mai bine informațiile pe care ați încercat să le asimilați. Se spune că frumusețea ar sta în simetria trăsăturilor faciale. Afirmatia a fost confirmată de un studiu recent, în cadrul căruia, femeile au punctat mai bine mirosurile hainelor bărbaților cu trăsături faciale simetrice, chiar dacă nu știau nimic despre apartenența și respectivelor obiecte de vestimentație.

Felul în care mirosim are un rol important în atracția pe care o simț față de noi persoanele de gen opus. MHC sunt moleculele din corp care luptă cu germenii și virusurile. Se pare că oamenii își aleg par-

(continuare în pag. 18)

(urmare din pag. 17)

tenerii tocmai pe baza acestora, compatibilitatea fiind „măsurată” prin intermediul mirosului. Alegând un partener cu MHC diferit de al său, copilul rezultat va avea un sistem imunitar puternic, fiind mai rezistent în fața bolilor.

Izul de clor al organismului poate indica o problemă la rinichi sau ficat, în timp ce aroma de fructe fermentate înclină balanța spre diabet. Transpirația nu are miros, vinovate pentru aroma neplăcută fiind bacteriile de pe corp care o alterează atunci când intră în contact cu ea. Se pare că ele o preferă pe cea produsă de glandele apocrine (aflate doar în

zonele acoperite de păr). Ceapa, usturoiul, curry, chimionul și alte alimente asemănătoare conțin substanțe care influențează mirosul transpirației, în special atunci când sunt consumate în cantități mari, putând persista și 24 de ore după consum. Ele se resimt și în respirație, chiar dacă mestecați gumă sau vă spălați pe dinți.

Un studiu condus de cercetătorii de la Firmenich, o companie din Geneva, a scos la iveală faptul că bacteriile care descompun transpirația eliminată de corpul femeilor tinde să aibă un iz de ceapă, în timp ce în cazul bărbaților se simte un miros puternic de brânză. Specialiștii spun că mirosul corpului este unic, fiind determinat de alimentație și chiar de factorii genetici. Trupul fiecărei persoane elimină lichide care miros diferit, iar acest lucru depinde de vârstă, gen și chiar de anumite afecțiuni. Transpirația urât mirositoare nu reprezintă o problemă pentru copii. De aceea, ei nu au nevoie să își mascheze cu deodorante mirosul corpului până la pubertate. După vârsta de zece ani, lucrurile încep să se schimbe, luând în considerare faptul că organismul este în dezvoltare. Primul deodorant pentru bărbați a fost lansat în 1935 (decenii după introducerea deodoranțelor pentru femei), deoarece, la începutul secolului al XX-lea, mirosul corporal nu a fost considerat o problemă pentru ei. Era considerat parte a masculinității.

Produsele de curățenie de tipul înălbitorilor pot afecta receptorii olfactivi ducând la pierderea mirosului, dacă le folosiți de câteva ori pe zi în spații mici, care nu sunt bine aerisite, cum ar fi baia. Nivelul crescut al glucozei poate crea bolnavilor cu diabet neuropatie diabetică, aceasta afectând nervii de la nivelul extremităților, provocând senzații de amorțeală, furnicături și chiar durere a mâinilor și / sau picioarelor. Uneori neuropatia diabetică poate afecta și nervul olfactiv, cel care controlează mirosul. În cadrul unui studiu recent realizat de medicii Spitalului Universitar „Henri Mon-

dor” din Franța, toți cei 68 de bolnavi cu diabet testați aveau un simț al mirosului mai estompat decât alți 30 de persoane fără probleme de sănătate.

Până la 30% din gravide își pierd mirosul pe parcursul sarcinii, de regulă parțial. Acest lucru se întâmplă în al doilea sau al treilea trimestru de sarcină și are legătură cu hormonii feminini estrogeni. Nivelul acestora crește în sarcină, ceea ce duce la o mărire a fluxului sangvin. Din această cauză, diametrul vaselor mici de sânge din cavitatea nazală crește, împiedicând particulele olfactive să pătrundă în nas.

Cariile și infecțiile netratate ale gingiilor pot și ele să ne afecteze mirosul. Bacteriile care le provoacă se pot răspândi în sinusurile maxilare putând cauza o inflamație dureroasă (numită sinuzită maxilară) care generează febră și care, de multe ori, duce la pierderea mirosului. Din fericire, simțul olfactiv se poate recupera dacă sinuzita este tratată.

Transmiterea semnalelor nervoase depinde într-o mare măsură de țesutul care acoperă nervii, numit teacă de mielină. Ea se regenerează în permanență, cu ajutorul vitaminei B12, cunoscută mai degrabă pentru rolul important pe care-l are în producerea globulelor roșii. Aportul insuficient poate provoca o pierdere a mirosului, pentru că informația olfactivă nu mai poate fi transmisă în creier prin intermediul nervilor. Bogate în vitamina B12 sunt produsele lactate, carnea și ouăle. Carența este întâlnită îndeosebi la vegetarieni.

Pe măsură ce îmbătrânim, simțul olfactiv se deteriorează, la fel ca vederea și auzul. Un studiu realizat de cercetătorii de la Universitatea de Stat San Diego din SUA susține că aproximativ 25% dintre persoanele cu vârste peste 60 de ani se confruntă cu această problemă, iar procentul ajunge la peste 60% în cazul celor cu vârste cuprinse între 80 și 97 de ani.

Primul pas în procesul morții este pierderea mirosului.

Giuseppe MUNARINI - Elena MUNARINI

Silviu Sana, **The Forbidden Church. Greek-Catholics from north-west of Romania under the communist regime (1945-1989)**, Paris-Budapesta, L'Harmattan, 2020

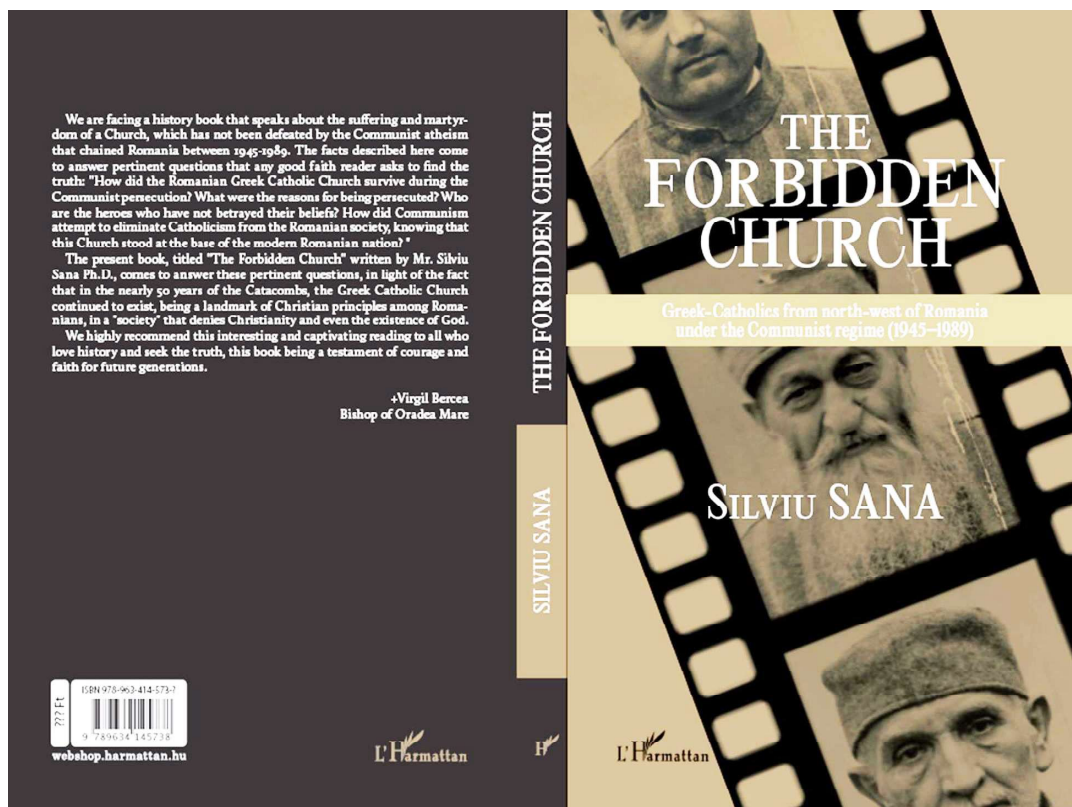
Iată o altă carte care abordează „unificarea” Bisericii Greco-Catolice cu cea Ortodoxă Română, impusă de autoritatea comunistă, cu complicitatea altor forțe, ce a avut loc în anul 1948 în România, imitând-o pe cea din 1946 din Ucraina și care s-a perpetuat în 1950 în Cehoslovacia. După cum se știe, aceste „unificări”, impuse cu forța de către atei, nu au fost urmate de indiferență, mulți au suferit în închisori sau în „clandestinitate”, dând mărturia propriei credințe. Probabil nu este deloc întâmplător ca aceasta carte să vadă lumina tiparului cu binecuvântarea Episcopului de Oradea, Dr. Virgil Bercea care a susținut autorul, furnizându-i un ajutor consistent și continuu în cercetarea sa. Cartea, publicată în limba engleză la prestigioasa editură franceză L'Harmattan, a văzut lumina tiparului, la mai puțin de un an de la beatificarea episcopilor greco-catolici morți în temnițele comuniste, despre care Eparhul de Oradea, Virgil Bercea, menționa: „În paginile ce urmează, cititorii vor descoperi secvențe din istoria recentă a Bisericii Greco-Catolice din nord-vestul României” (*Cuvânt înainte*, p. 7).

Tânărul dr. Silviu Sana dedică această lucrare, rod al cercetării și al studiilor aprofundate efectuate în România, Ungaria și Italia, Bisericii Greco-Catolice Române, definind-o, pe bună dreptate, „interzisă”.

După cum este cunoscut, ea a traversat calea catacombelor în timpul dictaturii comuniste și abia după căderea regimului, în 1989, s-a putut reîntoarce în libertate, manifestând acea credință și mărturie religioasă, dar și culturală, pe care opresiunea suferită de-a lungul anilor a împiedicat-o să o exercite. Biserica Greco-Catolică era nu doar controlată, ci interzisă, deoarece era judecată ca fiind periculoasă și potențial trădătoare și „subversivă” în raport cu Statul, precum și „spion” al Vaticanului. Credincioșii, așadar, au fost „predați” Bisericii Ortodoxe.

De o importanță deosebită a fost beatificarea celor șapte episcopi români greco-catolici, de către actualul Pontif, Papa Francisc, în prezența Episcopilor reprezentanți ai Bisericii Greco-Catolice, în principal Arhiepiscopul Major, Cardinal Lucian Mureșan și confrății reprezentanți ai altor Biserici de rit latin sau oriental, precum cea Greco-Catolică din Ucraina și din Ungaria. Acest eveniment a avut aceeași importanță ca și beatificarea Fericitilor martiri ucraineni, ce a avut loc în timpul pontificatului Sfântului Ioan Paul al II-lea, la 17 iunie 2001, la Liov (Ucraina). Fundamentală este opera pr. Augustyn Babiak, *Les nouveaux Martyrs Ukrainiens du XXe siècle*. [1]

Amintim aceste figuri ale episcopilor români în ordinea în care s-au mutat la Cer: Vasile Aftenie (1899-1950) episcop auxiliar de Făgăraș și Alba Iulia, eparh al Bucureștiului și al Vechiul Regat al României, episcop titular de Ulpiana, mutat la cer în 10 mai 1950, Valeriu Traian Frențiu, eparh de Oradea (1875-1952), mort la Sighetul Marmației, la 11 iulie 1952, Ioan Suci, administrator apostolic de Făgăraș și Alba Iulia (1907-1953), mort la Sighetul Marmației, în 23 iunie 1953, Tit Liviu Chinezu, eparh auxiliar de Făgăraș și

(continuare în pag. 20)

(urmare din pag. 19)

Alba Iulia, (1904-1955) mort la Sighetul Marmăției în 15 ianuarie 1955, Ioan Bălan, eparh de Lugoj (1880-1959), stins din viață la București în 4 august 1959, Alexandru Rusu, eparh de Maramureș (1884-1963), stins din viață la Gherla în 9 mai 1963, Iuliu Hossu (1855-1970), eparh de Cluj-Gherla, cardinal "in pectore", stins din viață la București, în 28 mai 1970.

Dintre acești șapte fericiți, Silviu Sana se oprește asupra lui Valeriu Traian Frențiu, dedicându-i 37 de pagini. Viitorul fericit a studiat la Viena și Budapesta, primul capitol al cărții punând accent pe etapele cele mai proeminente din viața sa. Este clar că acest ecleziast, om de mare greutate culturală și morală, a fost Episcop de Lugoj (1913-1922) și Administrator apostolic al Arhiepiscopat de către Sfântul Ioan Paul al II-lea, în 1990. Despre moartea Episcopului Valeriu Traian Frențiu și despre orele ce au precedat, putem citi emoționantele pagini ale Cardinalului Iuliu Hossu, care a supraviețuit până în 28 mai 1970. Sunt cuvinte emoționante pe care nu le putem uita și care ne invită să medităm la misterul vieții și al morții. Într-adevăr, Valeriu Traian Frențiu [2] nu a plecat dintre noi în 1947, când boala îl cuprinsese, ci mai târziu într-o celulă sinistră, pregătită de tortionari la fel de sinistri.

Cel de-al doilea capitol este dedicat părintelui Alexandru Rațiu, preot greco-catolic român, dar cetățean american, despre care Silviu Sana a mai scris în trecut. Acest capitol se intitulează *Fr. Alexandru Rațiu. An American Priest in the Visor of Securitate (1945-1948) Părintele Alexandru Rațiu. Un preot American în vizorul Securității (1945-1948)* (pp. 51-62). Este amintit și de Sergiu Soica în prețioasa contribuție *Clerici ai Eparhiei Greco-catolice de Oradea în detenție sub regimul comunist din România*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2014. pp. 272-274. Născut în 4 mai 1916 în Statele Unite ale Americii, la Scalp Level (Pennsylvania), a fost arestat la 9 mai 1947 și apoi în 29 octombrie 1948. A fost deținut nu doar la Gherla, ci și la Sighet. Este arestat din nou în 1956 la Baia Mare, acuzat că a „instigat” preoții împotriva nedreptei suprimări a Bisericii Române Greco-Catolice. În total a suferit 14 ani de detenție și a fost eliberat definitiv în 31 august 1962 [3].

Autorul se apleacă și asupra episcopului Iuliu Hirțea (*Bishop under surveillance. Iuliu Hirtea in the records of the Securitate (1947-1978)/Episcop sub urmărire. Iuliu Hirțea în dosarele Securității (1947-1978)*) (op. cit., pp. 63-75). Acest episcop (1914-1973), născut în comuna Vintere (județul Bihor), a fost student în România, fiind mai apoi trimis de către Episcopul Frențiu la Roma, pentru a aprofunda studiile biblice. Profesor

la Academia Teologică, a fost hirotonit episcop în clandestinitate 1949, când Biserica Greco-Catolică era deja intrată în catacombe, de către internunțul Gerard Patrick Aloysius O'Hara (1895-1963). Și el a plătit scump fidelitatea față de Cristos și Biserică, prin detenția suferită în închisorile românești până în 1964, an în care au fost grațiați prizonierii politici. În total, episcopul a suferit perioada de detenție din 1952 până în 1964. Atunci când putea, își dedica timpul credincioșilor și clericilor care rămăseseră fideli Bisericii Greco-Catolice Române. Episcopul Iuliu Hirțea a fost nu doar un păstor prompt, dar și profesor și asistent al AGRU. Nu au lipsit nici puternice contacte cu Sfântul Scaun și cu Papa Paul al VI-lea care îi dăruise chiar o fotografie cu autograful său.

Penultimul capitol, intitulat *Greek-Catholics under the Orthodox Church. The "Unification" from 1948 in Augustin Paul's Report from 1957/Greco-Catolici sub ortodoxie. „Unificarea” din 1948 în raportul lui Augustin Paul din 1957* (pp. 77-94), prezintă situația Bisericii Greco-catolice după trecerea forțată la Ortodoxie în 1948.

Ultimul capitol, *The library of the Greek-Catholic Eparchy of Oradea (1948 -1950) / Biblioteca Eparhiei Greco-Catolice de Oradea (1948-1950)*, (pp. 98-99), precedă o bibliografie bogată care cuprinde nu doar cărți și articole editate, dar și izvoare de arhivă inedite, unele luate din Arhiva Sfântului Scaun.

Cartea se alătură celor deja publicate, în special în ultima perioadă, și ilustrează fapte și evenimente fundamentale din istoria Bisericii Greco-Catolice Române, mai ales din regiunea Bihorului, permițându-ne să înțelegem mai bine viața și acțiunea unor personaje remarcabile care și-au sacrificat viața pentru Biserică și pentru Națiune, sau care au mărturisit prin temniță și suferințe măreția multor români.

Semnificative sunt următoarele cuvinte ale Excelenței Sale Episcopul Virgil Bercea, eparh de Oradea, care a scris cuvântul înainte: „Această lucrare, scrisă după rigorile cercetării istorice, completează cu succes seria lucrărilor de istorie dedicate Bisericii Greco-Catolice din România”. Recomandăm cu căldură această interesantă și captivantă lectură tuturor acelor care iubesc istoria și caută adevărul, această carte fiind un testament de curaj și credință pentru viitoarele generații” (p. 8).

[1] Rome, Imprimerie des Moines Basiliens "Missionner" 2001.

[2] Cfr. Credința noastră este viața noastră. Memoriile Cardinalului Dr. Iuliu Hossu, Ed. Viața Creștină, Cluj-Napoca 2003, pp.277 e 302-316.

[3] Clerici ai Eparhiei Greco-catolice de Oradea op. cit., pp. 272-274.